

مہکھی و اتفہح ہرامژ - لایناد یبئتک

*Unabii wa Taswira Iliyosokotwa: Kufunua Machukizo Manne ya Ezekieli
Sura ya Nane na Umuhimu Wake katika Enzi ya Kisasa*

Jeff Pippenger

2024-02-04

Ezekiel sura ya nane yili mu ngya zifwilo zinaimiisha vizazi vine vya Israeli ya kisasa, na mwanzo wa Israeli ya kisasa uliwakilishwanga kwa mfano na mwanzo wa Israeli ya kale. Histolia zizo mbili za mwanzo zinashuhudia mwisho wa Israeli ya kisasa wakati wa sheria ya Jumapili inayokaribia upesi. Mwanzo miwili ya Israeli, wa kale halisi na wa kisasa wa kiroho, unashuhudiwa na historia ya mwanzo ya ufalme wa kaskazini wa Israeli wakati ulipojitenga na Yuda.

Omu Isela ya kala bakati ya kutelama mwana-ngombe ya wolo, bo vandaki kaka me basika na Ezipito na kokokisama ya profesi oyo ezalisi ete Nzambe akokómisa bango bokonzi moko. Lisolo ya Yeroboami, mokonzi ya liboso ya bokonzi ya nordi ya Isela, ezali na bizaleli wana mpenza. Yeroboami akimaki na Ezipito mpo na nkanda ya Salomo. Na nzela ya mosakoli Ahiya, apesamaki elaka ya esakweli ete akokómisama mokonzi likoló ya mabota zomi kati na zomi na mibale. Liboso ete profesi yango ekokisama, Yeroboami akimaki na Ezipito mpo na kotia mosika kati na ye mpe Salomo, kino Salomo akufaki.

Na ikawa wakati huo, Yeroboamu alipokuwa akitoka Yerusalemu, nabii Ahiya, Mshilo, akamkuta njiani; naye alikuwa amejivika vazi jipya; nao wawili walikuwa peke yao shambani. Ahiya akalishika lile vazi jipya lililokuwa juu yake, akalirarua vipande kumi na viwili; naye akamwambia Yeroboamu, Jitwalie vipande kumi; kwa maana BWANA, Mungu wa Israeli, asema hivi, Tazama, nitaupasua ufalme na kuutoa katika mkono wa Solomoni, nami nitakupa wewe kabila kumi; (lakini atakuwa na kabila moja kwa ajili ya Daudi mtumishi wangu, na kwa ajili ya Yerusalemu, mji niliouchagua kutoka katika makabila yote ya Israeli;) kwa sababu wameniacha, nao wamemwabudu Ashtorethi, mungu wa Wasidoni, na Kemoshi, mungu wa Wamoabi, na Milkamu, mungu wa wana wa Amoni, wala hawakuenenda katika njia zangu, kufanya yaliyo haki machoni pangu, na kuzishika amri zangu na hukumu zangu, kama alivyofanya Daudi baba yake. Lakini sitautwaa ufalme wote katika mkono wake; bali nitamfanya kuwa mkuu siku zote za maisha yake kwa ajili ya Daudi mtumishi wangu, niliyemchagua, kwa sababu alizishika amri zangu na sheria zangu. Lakini nitautwaa ufalme katika mkono wa mwanawe, nami nitakupa wewe, yaani, makabila kumi. Na mwanawe nitampa kabila moja, ili Daudi mtumishi wangu awe na taa daima mbele zangu katika Yerusalemu, mji niliojichagulia kuuweka jina langu humo.

Na nitakuokota, nawe utatawala kulingana na yote ambayo nafsi yako yatamani, nawe utakuwa mfalme juu ya Israeli. Tena itakuwa, ikiwa utasikiliza yote nikuamuruyo, nawe utakwenda katika njia zangu, na kufanya yaliyo haki machoni pangu, kwa kushika amri zangu na maagizo yangu, kama alivyofanya Daudi mtumishi wangu; basi nitakuwa pamoja nawe, nami nitakujengea nyumba iliyo imara, kama nilivyomjengea Daudi, nami nitakupa Israeli. Nami

kwa ajili ya hayo nitautesa uzao wa Daudi, lakini si milele. Kwa hiyo Sulemani akataka kumuua Yeroboamu. Yeroboamu akaondoka, akakimbilia Misri, kwa Shishaki mfalme wa Misri, naye akawa huko Misri hata kufa kwake Sulemani. Na mambo mengine ya Sulemani, na yote aliyoyafanya, na hekima yake, je! hayakuandikwa katika kitabu cha mambo ya Sulemani? Na siku za Sulemani alizotawala katika Yerusalemu juu ya Israeli yote zilikuwa miaka arobaini. Sulemani akalala pamoja na baba zake, akazikwa katika mji wa Daudi baba yake; naye Rehoboamu mwanawe akatawala mahali pake. 1 Wafalme 11:28–43.

Mfalme Sulemani alipokufa, ufalme ulipaswa kugawanywa, naye Yeroboamu alikuwa mfalme juu ya kabila kumi za kaskazini, na mwana wa Sulemani, Rehoboamu, alikuwa mfalme huko Yerusalemu. Kabla ya mgawanyiko wa makabila kutokea, Yeroboamu alihitaji kutoka Misri.

Uye Rehoboamu yagiye i Shekemu, kuko Abisirayeli bose bari baje i Shekemu kugira ngo bamugire umwami. Nuko Yerobowamu mwene Nebati, wari ukiri muri Egipta, abyumvise—kuko yari yarahungiye kure y’umwami Salomo, kandi Yerobowamu yari atuye muri Egipta—batuma kumuhamagara. Yerobowamu n’iteraniri ryose rya Isirayeli baraza, bavuga na Rehoboamu bati: “So yatugizeho umugogo uremereye; none rero, korosha umurimo ukomeye wa so n’umugogo we uremereye yadushyizeho, natwe tuzagukorera.” Arababwira ati: “Mugende, mumare indi minsi itatu, maze muzongere mugaruke aho ndi.” Abantu baragenda. 1 Abami 12:1–5

Rehoboam’ın o üç gün boyunca ne kadar akılsızca davrandığının öyküsü, suçu onun ihtiyar adamların öğüdünü akılsızca reddetmesine yükler; ancak oymaqların ayrılması peygamberlikte önceden bildirilmişti, bu nedenle şu ya da bu şekilde yine gerçekleşecekti. Burada, gelecekteki bir makale için, ayrılma sürecinin özellikle üç gün olarak tanımlandığını kaydetmek yerindedir. İki krallık, Milleritlerin tarihi sırasında yeniden tek bir krallık olur; ve kuzey ile güney oymaqları Millerit tarihi sırasında, yani Vahiy 14. bölümdeki üç meleğin gelişi olan zaman dilimi içinde, tek bir krallık hâline geldiklerinde, Millerit tarihindeki o üç melek Rehoboam’ın kararının üç günüyle örneklendirilmişti. 1798’den 1844’e kadar üç meleğin geldiği o kırk altı yıl, Mesih’in Yuhanna 2. bölümde yıkılmış bir tapınağı ayağa kaldırması için gerekli olacağını söylediği üç simgesel gün de idi; ancak incelemenin o kısmı gelecekteki bir makale içindir.

Aho Rehoboam aheire amuana obukengu omubazo gwe aha muheru gwa ebiro bisatu, obukama bwabaire bugabukamu.

Basi Isirayeli yose ilipoyaona kwamba mfalme hakuwasikiliza, watu wakamjibu mfalme, wakisema, Tuna sehemu gani katika Daudi? wala hatuna urithi katika mwana wa Yese; enendeni hemani mwenu, Ee Israeli; sasa jitazame nyumba yako mwenyewe, Daudi. Basi Israeli wakaenda zao hemani mwao. Lakini wana wa Israeli waliokaa katika miji ya Yuda, Rehoboamu akawatawala. Ndipo mfalme Rehoboamu akamtuma Adoramu, aliyekuwa juu ya kodi; na Israeli wote wakampiga kwa mawe, akafa. Kwa hiyo mfalme Rehoboamu akafanya haraka kupanda gari lake, akimbilie Yerusalemu. Basi Israeli wakaasi juu ya nyumba ya Daudi hata leo. Ikawa, Israeli wote waliposikia ya kwamba Yeroboamu amerudi tena, wakatuma watu wakamwita aje kusanyikoni, wakamfanya kuwa mfalme juu ya Israeli wote; hapakuwa na mtu aliyeifuata nyumba ya Daudi, ila kabila ya Yuda peke yake. 1 Wafalme 12:16–20.

Ukutabiri ya kwamba Yeroboamu angepewa ufalme ulikuwa umetimizwa, nao ulitimia wakati alipokuwa ametoka Misri. Kwa kuwa na wivu kwamba patakatifu pa Mungu palikuwa katika mji wa Yerusalemu, mji ambao Mungu alikuwa ameuchagua kuweka jina lake humo, Yeroboamu akaanza kuiga kwa hila patakatifu, ukuhani, na ibada ambayo ilikuwa imeamriwa kutekelezwa Yerusalemu peke yake. Kazi ya Yeroboamu ya kuanzisha mfumo bandia wa ibada katika makabila kumi ya kaskazini ni ulinganifu wa moja kwa moja na uasi wa Haruni na ndama wa dhahabu, na hivyo hutoa ushuhuda mwingine, si tu kwa sheria ya Jumapili inayokaribia kuja, bali pia kwa uasi wa mwaka 1863.

Jeroboamu akasema moyoni mwake, Sasa ufalme utarudi kwa nyumba ya Daudi. Ikiwa watu hawa watakuwa kwenda kutoa dhabihu katika nyumba ya Bwana huko Yerusalemu, ndipo mioyo ya watu hawa itamrudia bwana wao, yaani, Rehoboamu mfalme wa Yuda; nao wataniua, kisha watarudi tena kwa Rehoboamu mfalme wa Yuda. Kwa hiyo mfalme akafanya shauri, akatengeneza ndama wawili wa dhahabu, akawaambia, Ni taabu nyingi kwenu kwenda Yerusalemu; tazama miungu yako, Ee Israeli, iliyokupandisha kutoka nchi ya Misri. Akamweka mmoja huko Betheli, na huyo mwingine akamweka Dani. Jambo hili likawa dhambi; kwa maana watu walikwenda kuabudu mbele ya huyo mmoja, hata huko Dani. Naye akafanya nyumba za mahali pa juu, akafanya makuhani waliotoka miongoni mwa watu wa hali ya chini, ambao hawakuwa wa wana wa Lawi. Naye Jeroboamu akaweka sikukuu katika mwezi wa nane, siku ya kumi na tano ya mwezi huo, mfano wa sikukuu iliyo katika Yuda, naye akatoa sadaka juu ya madhabahu. Ndivyo alivyofanya huko Betheli, akitoa dhabihu kwa wale ndama aliowafanya; naye akaweka huko Betheli makuhani wa mahali pa juu alipofanya. Basi akatoa sadaka juu ya madhabahu aliyoifanya huko Betheli siku ya kumi na tano ya mwezi wa nane, yaani, mwezi aliouazimu kwa moyo wake mwenyewe; akaweka sikukuu kwa wana wa Israeli; naye akatoa sadaka juu ya madhabahu, akafukiza uvumba. 1 Wafalme 12:26–33.

Ukuvukela kukaJerobhowamu kunikeza omunye umugqa weqiniso ongabekwa phezu kokuvukela kuka-Aroni, ukuvukela kophondo lwamaProthestani ngo-1863, nokuvukela kophondo lwamaRiphabhulikhi emthethweni weSonto ozayo maduze; futhi ngokwenza lokho kwandisa ubufakazi besiprofetho. Ekuvukeleni kwethole legolide lika-Aroni, iNkosi yashintsha indlela eyayimisiwe yokukhetha ubupristi.

Uhozi mbere y'ubwigomeke, impfura yo mu muryango uwo ari wo wose yagombaga kuba umwe mu bagize ubuherezi. Ariko mu bwigomeke bwa Aroni bwo ku byerekeye inyana y'izahabu, umuryango wa Lewi ni wo wonyine wahagaze ku ruhande rwa Mose. Kubera iyo mpamvu Imana yahinduye uburyo yari yarategetse bwo kubonamo abagabo b'ubuherezi, kandi uherye icyo gihe, umuryango wa Lewi ni wo wonyine wari kuzagira ubuherezi.

Mose alipoona ya kuwa watu walikuwa uchi; (kwa maana Aroni alikuwa amewafanya kuwa uchi hata aibu yao miongoni mwa adui zao;) ndipo Mose akasimama langoni pa marago, akasema, Ni nani aliye upande wa Bwana? na aje kwangu. Wana wote wa Lawi wakakusanyika kwake. Akawaambia, Bwana, Mungu wa Israeli, asema hivi, Jifungeni kila mtu upanga wake ubavuni mwake, mkapite huku na huku toka lango hata lango katika marago yote, mkamwue kila mtu ndugu yake, na kila mtu rafiki yake, na kila mtu jirani yake. Wana wa Lawi wakafanya sawasawa na neno la Mose; wakaanguka watu katika siku ile wapata elfu tatu.

Kutoka 32:25–28.

نەلەب قىلىتخاس ىنشى ئاغزۇشائى مەغلەمەئى ادىن ئايرەج ىقىلىيىسائى ئىننۇراھ ادۇخ مائۇبىرىي
اممەئى، ىدى ئاغزۇغزۇت ىنقىلىننى ھاك رىب ىڭيىي نىدىسىلىبەق ىۋال ادۇخ ىكنۇچ؛ ىدىلىق دىلقت
ىنرالنى ھاك نىدىرىلن مەۋت ئىھەئى ئىنقىلەخ، نىاغىملوب نىدىرىللىغۇئى ىۋال» مائۇبىرىي
قىلىيىسائى ئۇب ىكىدىشىنىلشاب ئىنقىلىل ھاشىداپ مەلىبەق نوئى ىكىدىلئامىش. «ىدىلنىيەت
قىلىيىسائى ئۇب. ئۇدىلىك لىللاراپ ئاغىلىيىسائى ئىنرەلەق مەخەئى نەكشۇچ ئاغلۇسسۇئى ھەئى ئىننۇراھ
نىاغلىق مەۋ ىنقىلىل نىاغىلىدىن ھەك ىت ئىنقىلىل ھاشىداپ رىب، نىيىيەك نىدىنقىچى نىدىرىسىم
ىكىتشلالات نى ھاك، ادلاۋھەئى ىكىكىئى رەھ. ىدىئى نەگىرەب زۇي ادلاھ نىاقشائى مەغلەمەئى ىكىلرەبەغىيەپ
ىدىن ھەك ىت قىلىننى ھاك رىب ىڭيىي نىاغلوب شىرىگىزۇئى نىدىمۇزۇت ىقنىدىلئى

Uasi wa ndama wa dhahabu wa Aroni ulirudiwa, lakini ukaongezwa maradufu na Yeroboamu, kwa maana alifanya ndama wawili wa dhahabu na kuwaweka katika miji miwili. Mji wa Dani unawakilisha siasa ya dola, kwa kuwa Dani maana yake ni “kuhukumu”, na mji wa Betheli unawakilisha siasa ya kanisa, kwa kuwa Betheli maana yake ni “nyumba ya Mungu”. Ndama wa dhahabu walikuwa na ishara ileile kama ndama wa Aroni, lakini pamoja na ushuhuda ulioongezwa wa muungano wa Kanisa na Serikali kama unavyowakilishwa na miji hiyo miwili. Ndama alikuwa aina ya juu kabisa ya sadaka ya kipagani, na kwa hiyo anawakilisha sadaka bandia ya Kristo. Dhahabu ni ishara ya Babeli, na ndama alikuwa sanamu ya mnyama. Kama vile Aroni alivyoweka rasmi siku ya uongo ya ibada, Yeroboamu naye pia aliweka rasmi sikukuu, na akahakikisha kwamba tarehe ya sikukuu hiyo haikutatana na wakati wa ibada ya kweli huko Yerusalemu.

Elemu nyonso ya mobeko ya mokolo ya Lomongo oyo ezali koya nokinoki emonisami na litatoli ya botomboki ya Yeroboami: mbeka ya lokuta (mwana-ngombe), Klisto ya lokuta (etumbelo), elilingi ya nyama (bosangani ya Lingomba mpe Leta), mokolo ya lokuta ya losambo (Lomongo), mpe bonganganzambe ya lokuta.

Kutandikwa kwa Israeli wa kale, kutandikwa kwa makabila kumi ya kaskazini kama ufalme, na kutandikwa kwa Uadventista vyote vina vipengele vilevile vya kinabii, na kwa pamoja vinatambulisha vipengele vya kinabii vya sheria ya Jumapili inayokuja upesi. Israeli wa kale alikuwa ametoka katika utumwa wa Misri, Yeroboamu alitoka Misri ambako alikuwa amekimbilia ili kuepuka mateso ya Solomoni, na Uadventista wa Kimillari ulikuwa ndiyo kwanza umetoka katika utumwa wa upapa.

Ubukuhani bwa Levi bwashyizweho mu gihe cy’ubwigomeke bwa Aroni, ubukuhani bw’impimbano bw’abo hasi cyane mu bantu bushyirwaho mu buhamya bwa Yerobowamu, kandi igihe Umwami yagiranaga isezerano n’Abadivantisiti b’Abamilerite, nk’uko Petero abivuga, Abamilerite bari “urubyaro rwatoranyijwe, ubukuhani bwa cyami, ishyanga ryera, abantu bihariye; kugira ngo mwamamaze ishimwe ry’uwo wabahamagaye abakura mu mwijima akabinjiza mu mucyo we w’igitangaza.” Umucyo Abamilerite bari barahamagariwe ni umucyo w’imitako ya Miller yagaragajwe ku bisate bibiri bya Habakuki, byari byaragereranyijwe mu mateka y’ubwigomeke bwa Aroni n’ibisate bibiri by’Amategeko Cumi. Umwijima bahamagawe kuvamo wari Ibihe by’Umwijima by’ubutegetsi bwa papa, byari byaragereranyijwe n’umwijima w’uburetwa bwo muri Egipta.

Kristo alisimamisha Hekalu lile lililokuwa limekanyagwa chini na upagani na upapa katika muda wa miaka arobaini na sita, tangu 1798 hadi 1844. Alipokuwa amelijenga Hekalu hilo, ndipo, akiwa Mjumbe wa Agano, akaja ghafula katika Hekalu Lake tarehe 22 Oktoba 1844; kwa maana alikuwa amelisimamisha Hekalu lililokuwa limekanyagwa chini na kuharibiwa, naye pia akawatakasa ukuhani uliowakilishwa na kabila la Lawi.

Ariko ni nde ushobora kwihanganira umunsi wo kuza kwe? Kandi ni nde uzahagarara igihe azabonekera? Kuko ameze nk'umuriro w'umucuzi utunganya ibyuma, kandi nk'isabune y'umumeshi. Kandi azicara nk'utunganya kandi weza ifeza; kandi azeza bene Lewi, abakuremo umwanda nk'uko bakura mu izahabu no mu ifeza, kugira ngo batambire Uwiteka ituro mu gukiranuka. Ni bwo ituro ry'u Buyuda n'i Yerusalemu rizanezeza Uwiteka, nk'uko byari bimeze mu minsi ya kera, no mu myaka ya mbere. Malaki 3:2-4.

Na Octoba 22, 1844, Kristu kwiza mboloko na tempeli ye mpe akota na kondimana elongo na bato oyo bazalaki komonisama na bonganga-nzambe ya Balevi; kasi na 1863, bazongelaki botomboki ya Arona, mpe bonganga-nzambe ya Bamilerite ebongwanaki kino ekómaki bonganga-nzambe ya Laodikia, ndenge emonisami na bonganga-nzambe ya Yeroboama ya bato ya nse koleka nyonso, mpe na bazoba oyo bazalaki kobina ya Arona. Nzokande litatoli ya botomboki ya Yeroboama ezali na litatoli moko ya monene koleka ya botomboki ya 1863. Tango Yeroboama abandisaki ebongiseli na ye ya lokuta ya losambo, moprofeta moko uta na Yerusaleme atindamaki mpo na kopamela botomboki ya Yeroboama, lokola emonisamaki na ndenge Adventisme ya Bamilerite ekambamaki mpo na kondima Sabata ya Mibeko Zomi lokola mokolo ya bopemi.

Adventismu lwaki yalikwata obutanga bwa malaika wa butatu ne nshila ya Bwikalo Bwashila, baali cilandilo ca kukanda ku ba-Protestanti abo abakaanina obutanga ubwakulunduluka bwa kusokololwa kwa ifyakafiswemo, uko kwatendeke pa nshita ya mpela mu 1798. Nga fintu Israele wa kale aalibalile Isabata mu bu-pondo bwabo bwa mu Egipti, eko no lukuta mu matololo lwali lwalibalile Isabata pa nshita iyo 1798 yafikile. Obutanga ubwakulunduluka bwa mbila ya nshita ya bupingushi, iyo yaletelwe na ba-Millerite, pa kulekelesha bwalitungulwile ku Bwikalo Bwashila ne ku mafunde yakwe Lesa.

Ule mwanga ulifika tarehe 22 Oktoba, 1844, nao uliwakilisha karipio la ibada ya uongo kwa wale waliokuwa wameitwa watoke kabisa katika mafundisho ya uongo ya Ukatoliki. Ibada ya jua ndiyo alama ya mamlaka ya Ukatoliki juu ya makanisa yaliyorejea katika zizi lake. Karipio hilo linawakilishwa katika uzinduzi wa Yeroboamu wa mfumo wake wa uongo wa ibada.

هک یمنژهج وهئ کمو ،اناد یکئنژهج ،گنام یهنزناپ یژۆر هل ،ادمهتشهه یگنام هل ماعبورهی اتسئی
،درک یکئتش نامهه لیئئتئب هل .درک شهکشئپ ینابروق مکاگنابروق رهسل و ؛ووب ادادهی هل
یهنانیهاک وهئ لیئئتئب هل و ؛پربرهس ینابروق نووبدرک یتسورد یؤخ مک یهناکهل اسوگ وب
و هل ره ،ادمهتشهه یگنام یهنزناپ یژۆر هل اج .ناناد نووبدرک یتسورد یؤخ مک یناکهزرب هنئوش
ووبدرک یتسورد لیئئتئب هل مک یهناگنابروق وهئ رهسل ،ووبانئهاد ادیؤخ لئد هل مک یهگنام
مکاگنابروق رهسل و ؛اناد یکئنژهج لیئارسئی یناکموهن وب و ؛درک شهکشئپ ینابروق
نادزهی ینامرهف مبادوهی هل ادوخ یکئوایپ ،اتهوهئ و .دناتوس رووخب و درک شهکشئپ ینابروق
شیوهئ .بتئئتتوسب رووخب وکات ووباتسوار مکاگنابروق یالهل ماعبورهی و ؛لیئئتئب متاه
نادزهی ،اگنابروق یهئ ،اگنابروق یهئ: «یتوگ و درک یراواه مکاگنابروق مباد ژد نادزهی یهشو مباد

Û destê wî ya ku li dijî wî dirêj kiribû jî hişk bû, wisa ku nikaribû wê dîsa berê xwe ve bikîşîne. Gorî nîşana ku mêrê Xwedê bi peyva Xudan dabû, gorîgeh jî şikest, û xwelî ji ser gorîgehê rijya. Û padîşah bersiv da û ji mêrê Xwedê re got: Niha rûyê Xudan, Xwedayê xwe, têkildarî min bike û ji bo min dua bike, da ku destê min dîsa ji min re vegere. Û mêrê Xwedê ji Xudan xwest, û destê padîşah dîsa ji wî re hate vegerandin, û bû wekî berê. Û padîşah jî mêrê Xwedê re got: Bi min re wer mala min, xwe nû bike, û ez ê xelatekê bidim te. Lê mêrê Xwedê ji padîşah re got: Heger tu nîvê mala xwe bidî min jî, ez ê bi te re neçim hundir; li vê cîhê ne nanê bixwim ne jî avê vexwim. Çimkî bi peyva Xudan wisa hate fermankirin min, ku dibêje: Nan nexwe, av venexe, û ji heman rêya ku hatî venegere. Wisa ew ji rêyekî din çû, û bi wê rêya ku hatibû Bêtelê venegerîya. 1 Padîşahan 12:32–13:10.

Ukusenga kwa Yerobowamu kwagereranya gahunda y'ugusenga y'Abagatolika, kandi mu nkuru yiwe ubwami bwo mu buraruko bwa Isirayeli bugereranya gahunda y'ikinyoma y'Ubugatolika Abaporotesitanti bo mu mateka y'Abamilerite bahisemwo kugumamwo. Ikimenyetso c'iyi gahunda ni ugusenga izuba.

Ibikorwa by’itangiriro bya Isirayeli ya kera, ubwami bwa Yerobowamu, na Isirayeli y’iki gihe byose birahurirana, kandi hamwe bitanga abahamya batatu b’iherezho ry’inyamaswa y’isi yo mu Ibyahishuwe igice cya cumi na gatatu, igihe cy’itegeko ryo ku Cyumweru rigiye kuza vuba. Abizerwa bo mu Badivantisiti b’Abamilerite ku wa 22 Ukwakira 1844, bahindutse ihembe nyakuri ry’Abaporotesitanti ry’iyo nyamaswa y’isi, kandi babikoze mu mateka yatangiye mu gihe

cy'iherezo mu 1798. Umwaka wa 1798 wari intangiriro y'ubwami bwa gatandatu bw'ubuhanuzi bwa Bibiliya, ari bwo Leta Zunze Ubumwe za Amerika, n'ishyirwaho ry'ihembe nyakuri ry'Abaporotesitanti ry'Ubwadivantisiti muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Muri ayo mateka y'itangiriro hagaragazwa amateka y'iherezo ya Leta Zunze Ubumwe za Amerika, kuko Yesu buri gihe yerekana iherezo ry'ikintu akoresheje intangiriro y'ikintu.

Batongam baingong damdinapagpapatotoo ng sinauna, makabago, at ng Israel ni Jeroboam ay naglalarawan ng wakas ng hayop ng lupa, ngunit mayroon ding isa pang pagwawakas na kailangang mailagay muna bago ilahad ang patotoo ng propetang nagmula sa Juda at sumaway kay Jeroboam. Ang kasaysayan ng pagwawakas na kailangang isama ay ang pagwawakas ng mga kahariang hilaga at timog ng Israel ayon sa pagkakakatawan ng propetang si Ezekiel.

Kisiibwe nti kye tuliko kati okulaga kwe kuli nti obujeemu bwa 1863 bwateekebwako akabonero n'eby'omuzizo ebisooka mu Ezeekyeri essuula munaana, nga bwe yali ekifaananyi ky'obuggya. Bwe tunaamala okukola ku nkomerero y'obwakabaka obw'omu bukiika kkono n'obw'omu bukiika ddyo nga bwe bukiikirirwa Ezeekyeri, tunaaba tulina obujulizi obusinga ddala obulamu okuwanirira nti obujeemu bwa 1863 bwayolesebwa n'obujeemu bwa Aloon ne Yerobowaamu, era nti bwanjula entandikwa y'ekisooka ku miremba ena egy'Obwadiventi bwa Lawodikiya.

Tokosala koyekola oyo na lisolo oyo ekolanda.

Yehova'nın sözü yine bana geldi ve dedi: “Sen de, ey insanoğlu, kendine bir değnek al ve üzerine şunu yaz: Yahuda için ve onun yoldaşları olan İsrail oğulları için. Sonra başka bir değnek al ve üzerine şunu yaz: Yusuf için, Efrayim değneği için ve onun yoldaşları olan bütün İsrail evi için. Ve onları birbirine bir değnek olmak üzere birleştir; elinde bir olacaklar. Halkının çocukları sana konuşup, ‘Bunlarla ne demek istediğini bize bildirmeyecek misin?’ dediklerinde onlara de ki, Rab Yehova şöyle diyor: İşte, Efrayim’in elinde bulunan Yusuf’un değneğini ve onun yoldaşları olan İsrail oymaklarını alacağım; onları onunla, Yahuda’nın değneğiyle birleştireceğim ve onları bir değnek yapacağım; elimde bir olacaklar. Üzerlerine yazdığım değnekler gözleri önünde elinde olacak. Ve onlara de ki, Rab Yehova şöyle diyor: İşte, gitmiş oldukları uluslar arasından İsrail oğullarını alacağım, onları her yandan toplayacağım ve onları kendi topraklarına getireceğim.”

Na nitawafanya kuwa taifa moja katika nchi, juu ya milima ya Israeli; naye mfalme mmoja atakuwa mfalme wao wote; wala hawatakuwa tena mataifa mawili, wala hawatagawanyika tena kamwe kuwa falme mbili. Wala hawatajitia unajisi tena kwa sanamu zao, wala kwa vitu vyao vya machukizo, wala kwa maasi yao yoyote; bali nitawaokoa kutoka makao yao yote ambayo ndani yake wamefanya dhambi, nami nitawatakasa; hivyo watakuwa watu wangu, nami nitakuwa Mungu wao. Na mtumishi wangu Daudi atakuwa mfalme juu yao; nao wote watakuwa na mchungaji mmoja; nao watakwenda katika hukumu zangu, na kuzishika amri zangu, na kuzitenda. Nao watakaa katika nchi niliyompa Yakobo mtumishi wangu, ambayo baba zenu walikaa ndani yake; nao watakaa humo, wao, na watoto wao, na watoto wa watoto wao milele; naye mtumishi wangu Daudi atakuwa mkuu wao milele. Tena nitafanya agano la amani nao; litakuwa agano la milele nao; nami nitawaweka, na kuwazidisha, nami nitaweka patakatifu pangu katikati yao milele. Tena maskani yangu itakuwa pamoja nao; naam,

nitakuwa Mungu wao, nao watakuwa watu wangu. Nao mataifa watajua ya kuwa mimi,
Bwana, ndiye nitakasaye Israeli, hapo patakatifu pangu litakapokuwa katikati yao milele.
Ezekieli 37:15–28.